

KRIJGSGEVANGENEN

'gaf aanleiding tot de volgende represaille: wij moesten onmiddellijk allemaal aantreden, wij hadden de Japanse keizer beledigd . . . Daarvoor zouden wij geducht gestraft worden. Wij moesten met ons gezicht naar het oosten front maken', daarna knielen en met het hoofd tot op de grond buigen, terwijl men ons een soort Japans schietgebedje voorbrulde. Deze buiging moest steeds herhaald worden en wee degene die niet diep genoeg doorboog! Dan werd er met een stuk hout of een geweercolf geslagen, tot hij de gewenste houding had. Dit spelletje duurde ongeveer twee uur, tot groot vermaak van de Japanse bewaking.'²

In de kampen op Oost-Java werden de verklaringen pas later voorgelegd, hier met een iets andere tekst, waar (in het Engels) '*Written oath*' boven stond en die luidde: '*The undersigned has solemnly sworn henceforth the absolute obedience to all orders of Dai Nippon Government*' – die tekst ging, omdat er sprake was van een 'eed' en van gehoorzaamheid aan de regering van Japan, verder dan die welke op West-Java voorgelegd was. De hoogsten in rang van de Nederlandse officieren pleegden overleg en kwamen tot de conclusie dat iedereen vrij was, al of niet te tekenen, doch dat zij zelf dat wèl zouden doen: men handelde dan, deden zij weten, onder dwang. Allen tekenden. 'We zullen ons maar niet afvragen', noteerde een officier van gezondheid in zijn dagboek, 'hoe het nu eigenlijk moet gaan na de eed die we in het verleden voor ons vorstenhuis hebben afgelegd.'³

Ook in de krijgsgevangenenkampen in Soerabaja en Djokjakarta werden de verklaringen afgelegd, in laatstgenoemd kamp overigens pas 'na heftige discussies'⁴ – en daar voegen wij aan toe dat min of meer dezelfde verklaringen afgelegd moesten worden wanneer krijgsgevangenen in '43, '44 of '45 in een ander kamp belandden. Er zijn er onder hen geweest die successievelijk onder zes van die verklaringen hun vingerafdruk hebben geplaatst.

★

In de visie van de Japanners hadden de krijgsgevangenen na het afleggen van hun gehoorzaamheidsverklaring recht op een wedde, lagere militai-

¹ Wij nemen aan: in de richting van het keizerlijk paleis te Tokio, dus naar het noord-noordoosten. ² *Velden 1940-1945* (z.j.), p. 197. ³ R. Springer: 'Dagboek', p. 10 (26 okt. 1941) (IC, 81 346). ⁴ Van Witsen, p. 249.